

# Niebawem powszechny spis ludności. Ilu jest Polaków na Litwie?

Antoni Radczenko

Problem polega na tym, że w państwowych systemach informacyjnych nie wszyscy mieszkańcy Litwy mają zadeklarowaną narodowość. Nowy sposób zbierania danych może przyczynić się do tego, że liczba litewskich Polaków może kilkakrotnie się zmniejszyć. Z kolei, od liczby przedstawicieli mniejszości narodowych mogą zależeć konkretne decyzje polityczne dotyczące praw wspólnot narodowych, m.in. oświaty, kultury lub używania języka mniejszości narodowej w przestrzeni publicznej. Zgodnie z Konwencją Ramową o Ochronie Mniejszości Narodowych, którą Litwa ratyfikowała w 2000 r., osoba należąca do mniejszości narodowej ma prawo do swobodnej decyzji o traktowaniu jej jako osoby należącej bądź też nienależącej do takiej mniejszości, a wybór taki lub korzystanie ze związanych z tym wyborem praw nie pociągnie za sobą jakichkolwiek niekorzystnych skutków.

## APEL EFHR

Europejska Fundacja Praw Człowieka (EFHR) twierdzi, że tragedii nie ma, ale wymaga od nas odrobiny poświęcenia. EFHR apeluje do mieszkańców, dla których jest ważna narodowość, aby sprawdzili w bazie danych Rejestru Mieszkańców (lit. Gyventojų registras), jaki jest wpis o ich narodowości. Informację można uzyskać przez internet lub dzwoniąc do pobliskiego urzędu Centrum Rejestrów (Registru centras). W przypadku, jeśli zapisu o narodowości nie ma, wówczas można uzupełnić dane

Rok 2021 rozpocznie się ważnym wydarzeniem – powszechnym spisem ludności. Będzie to trzeci spis ludności i mieszkań w niepodległej Litwie. W odróżnieniu od dwóch poprzednich, mieszkańców nie odwiedzą rachmistrzowie – tym razem Departament Statystyki pobierze dane, w tym też te dotyczące narodowości, z oficjalnych rejestrów.



Nowy sposób zbierania danych może przyczynić się do tego, że liczba litewskich Polaków może kilkakrotnie się zmniejszyć

poprzez internet lub telefonicznie.

– Spis ludności i mieszkań startuje z początkiem stycznia, czyli 2 stycznia. Wszystkie dane zostaną pobrane automatycznie z państwowych baz danych. Zadbaj o wpis należy zatem do końca grudnia 2020 r., biorąc, oczywiście, pod uwagę, że urząd cywilny potrzebuje co najmniej kilku dni roboczych na załatwienie tych formalności – informuje „Kurier Wileński” Barbara Charyton z EFHR.

Jeśli ktoś do końca roku nie zdąży uzupełnić danych w rejestrach państwowych, to wówczas będzie miał okazję zadeklarować własną narodowość przy pomocy ankiety internetowej, którą będzie można znaleźć na stronie Departamentu

Statystyki; zostanie ona uruchomiona 15 stycznia. Warto dodać, że dane z ankiet będą wykorzystane tylko do statystyki, czyli nie będą wniesione do rejestrów.

– Ta ankieta jest efektem starań EFHR i działaczy społecznych. Organizowane były specjalne dyskusje i spotkania tematyczne poświęcone spisowi ludności, ponieważ istniała obawa, że automatycznie pobrane dane nie wykażą prawdziwego składu narodowościowego Litwy. Między innymi dlatego, że duża część osób nie ma wpisanej narodowości, a niektórzy mają wpisaną inną narodowość niż ta, do której się poczuwają – komentuje Barbara Charyton.

## 14.&gt;&gt;

EFHR w czasie trwania spisu ludności będzie apelowała o wypełnienie ankiety.

– Spis ludności będzie przebiegał w sposób zautomatyzowany, zatem ani EFHR, ani inna organizacja nie ma pełnomocnictw do śledzenia tego procesu. EFHR natomiast będzie czuwało nad przeprowadzaniem ankietowania – będziemy na bieżąco informowali o uruchomieniu ankiety przez Departament Statystyki, wraz z mediami będziemy stale zachęcaли do wypełnienia tej ankiety – zaznacza przedstawicielka EFHR.

## ILU JEST POLAKÓW?

Polacy na Litwie stanowią największą mniejszość narodową. Jednak liczba Polaków z każdym nowym spisem ludności spada. W 1989 r., czyli w trakcie ostatniego spisu mieszkańców ZSRR, na Litwie mieszkało 258 tys. osób uważających się za Polaków, czyli 7 proc. ogółu mieszkańców. 12 lat

później, w roku 2001, przeprowadzono pierwszy spis ludności w niepodległej Litwie. Wówczas narodowość polską zadeklarowało 234 tys. osób. W ciągu kolejnych 10 lat liczba Polaków spadła o kolejne 14 proc. W 2011 r. polską narodowość zadeklarowało tylko trochę ponad 200 tys. osób.

Warto podkreślić, że spadek liczebny litewskich Polaków był równoległy ze spadkiem ogólnym mieszkańców Litwy. O ile w 2001 r. na Litwie zarejestrowano 3 483 972 mieszkańców, to w 2011 – 3 043 429. Spadek był na poziomie 12 proc. Jeszcze bardziej niż mniejszość polska kurczy się mniejszość rosyjska. W 1989 r. na Litwie mieszkało 344 tys. Rosjan, w 2001 – 219 tys., w 2011 – 176 tys.

HISTORIA SPISÓW LUDNOŚCI  
NA LITWIE

Pierwszy spis ludności w Wielkim Księstwie Litewskim został przeprowadzony w 1528 r. Spis został zarządzony przez króla polskiego i wiel-

kiego księcia litewskiego Zygmunta Starego. Spis został przeprowadzony na potrzeby wojska i dotyczył przede wszystkim tego, ile dany okręg może wystawić żołnierzy. Jednak pośrednio, z obliczeń naukowców wynika, że ludność WKL mogła liczyć 500 tys.

Bardziej dokładny był spis z roku 1790, czyli tuż przed ostatecznymi rozbiorami. Z tego spisu wynika, że w WKL mieszkało wówczas 1 333 493 osób. Następny spis ludności przeprowadzono w 1897 r., to był pierwszy spis ludności w Imperium Rosyjskim. Na terenie mniej więcej obecnej Litwy (gubernie kowieńska, wileńska i suwalska) mieszkało wówczas 3,79 mln mieszkańców.

Pierwszy spis w niepodległej Litwie został przeprowadzony w 1923 r. Spis nie obejmował Wileńszczyzny oraz Kraju Kłajpedzkiego. Z tego spisu wynikało, że Polacy stanowili 3,2 proc. ogółu mieszkańców. ■

Fot. Marian Paluszkiwicz

TVP  
WILNO



■ W państwowych systemach informacyjnych nie wszyscy mieszkańcy Litwy mają zadeklarowaną narodowość